

ECON1210 – Våren 2010

Foreleser og emneansvarlig

Tone Ognedal, rom 1108

tone.ognedal@econ.uio.no

**konferansetid: torsd. 13.15-14 eller etter
avtale (send e-post)**

Leseveiledning til forelesning 18.01.10

Bernheim&Whinston, kap.1

V.Christiansen: ”Knapphet”

Temaer:

Alternativkostnader

Marginalavveining

Kort oversikt over hva vi skal lære

Følg med på emnesiden:

- **Leseveiledninger**
- **Enkelte forelesningsnotater**
- **Oppgaver**
- **Løsningsforslag**
- **Beskjeder**

**Gå på seminar og løs oppgaver til hver gang
Finn noen å løse oppgaver sammen med**

Lærebok:

Microeconomics, Bernheim&Whinston

Øvrig pensum: se emnesiden!

**Leseveiledninger med kontrollspørsmål til de
fleste forelesningene**

**Det legges normalt ikke ut forelesningsnotater,
men enkelte utregninger, kontrolloppgaver etc.**

**Kurset forutsetter at man følger forelesninger
og seminarer, og løser de oppgaver som gis
underveis.**

Hva skal vi lære i kurset?

**Mikroøkonomiske grunnbegreper
Enkel mikroøkonomisk analyse
Anvendelse av enkel analyse**

Mye om MARKEDER

(liten oversikt lenger ned)

I dag:

- **Knapphet og alternativkostnader**
- **Marginalavveininger**

Knapphet: Bruk av ressurser på et formål reduseres bruken på andre formål

Samfunnsøkonomi:

Hvordan få mest mulig ut av knappe ressurser?

- **Produsere med bruk av minst mulig ressurser**
- **Utnytte gevinster ved bytte**
- **Optimal sammensetning av produksjonen**

Alternativkostnad(Alternativ-verdi)

= hva som må oppgis av andre goder

= verdien i beste alternative anvendelse

Hva er kostnaden ved å studere?

- **Bøker, studieavgifter og lignende**
- **Tapte inntekter (alternativverdien av tid brukt på studier)**

Hvilken kostnad skal brukes når det offentlige ansetter en person i et område med ledighet?

Avhenger av alternativverdien.

Budsjettbetingelser (konsummulighetskurver):
Illustrere hva mer av et gode koster i enheter av
det andre godet

Eks. Lite sykehjem har budsjett på 1,2 mill.
Hver sykepleier koster 400 000 og hver
hjelpepleier koster 300 000. Hva er
alternativkostnaden for en hjelpepleier?

$$1200 = 400X_S + 300X_H$$

$$X_S = -\frac{3}{4}X_H + 3$$

Andre avveininger:

Avveining mellom miljøgoder og materielle goder

Avveining mellom fritid og materielle goder

	Nord	Syd
Computere	5	1
Skjorter	100	50

Alternativ
bruk av
100 timers
arbeid:

**Hva koster det å produsere en computer?
20 arbeidstimer i nord og 100 i syd**

**Hva koster det å produsere en skorte?
1 arbeidstime i nord og 2 i syd**

**→ Begge varer produseres ”billigst”, dvs. med
minst bruk av arbeidskraft i nord.**

Grunnlag for handel mellom nord og syd?

**Relevant for handel: se på alternativkostnaden
dvs. hva som alternativt kunne vært produsert**

Alternativkostnad ved computer:

Nord: 20 (skjorter)

Syd: 50 (skjorter)

→ lavere i nord enn i syd

Alternativkostnad ved skjorte:

Nord: 1/20

Syd: 1/50

→ lavere i syd enn i nord

Computere produseres relativt billigere i nord

Skjorter produseres relativt billigere i syd

**Nord har et komparativt fortrinn i produksjon
av computere, Syd har et komparativt fortrinn i
produksjon av skjorter**

**Markeder = frivillig bytte av varer og tjenester
→ Får større velferd ut av knappe ressurser**

Hvert land har 200 arbeidstimer. Bruker 100 enheter på hvert gode før handel. Mulig med handel som begge tjener på?

Eksempel på handel:

	Nord	Syd
Produksjon av computere	6 (+1)	0 (-1)
Konsum	5	1
Prod. av skjorter	80 (-20)	100 (+50)
Konsum	120 (+20)	60 (+10)

Begge land får det bedre!

Nord selger 1 computer til syd i bytte mot 40 skjorter.

Bytte/handel:

Minst en må få det bedre og ingen må få det verre (= "Pareto-forbedring") for at begge parter skal være villige til å inngå en avtale

**Antar at det ikke er effekter på tredjepart
Kan da bruke "Paretoforbedring" som (svakt)
kriterium på en forbedring**

OBS: Sier ingenting om at utfallet er rettferdig

Ikke alle avtaler anerkjennes:

- **Organsalg**
- **Narkotikahandel**
- **Slavekontrakter**
(Ikke frivillige? Ikke informert samtykke?)

Marked

= Frivillig bytte av varer eller tjenester

**Forutsetter informasjon om hva kontrakten
innebærer**

Historisk: Vanskelig å få til fungerende markeder på mange områder – hvorfor?

Effektiv handel krever:

Klare eiendomsrettigheter som blir effektivt beskyttet (mange land har ikke dette i dag!)

Tillit (rykte, vennskap, trusler, fungerende stat, rettsapparat)

Næringsfrihet

Mobilitet tillatt og mulig

Penger en fordel

Mulighet for kreditt

Hindre: manglende sikkerhet for liv og eiendom på andres territorier, stavnsbånd, laugsvesen, upålitelig valuta, uutviklet finanssystem (regler mot rente, ikke selskapsrett, AS ikke mulig, etc)

**Er det noen grunn til inngrep i markedet?
(hvorfor gripe inn i frivillig bytte av varer og tjenester)**

En del inngrep gjøres for å sikre frivillig bytte og beskytte eiendom. Eks. regulering av finanssektoren

Markedet kan gi dårlige løsninger:

- **Fordelingshensyn**
- **Indirekte virkninger (byttet har virkninger på tredjepart)**
- **Offentlige goder**
- **Monopolmakt**
- **Asymmetrisk informasjon**

→ Grunner til offentlige inngrep (?)

Vi forutsetter at aktørene velger det som er optimalt for dem

Optimering = Velge det beste blant mulige alternativer ("Tilpasning")

Vi skal stort sett anta at aktørene er rasjonelle og optimerer

- **Konsumenten velger den godekombinasjon hun liker best, blant dem hun har råd til**
- **Produsentene velger å produsere det kvantum som gir størst mulig overskudd (profitt)**

Analysere hvordan aktørene da reagerer på endringer i økonomiske betingelser, som priser og inntekter.

- **Vil vi jobbe mer hvis skattesatsene senkes?**
- **Sparer vi mer når renta øker?**
- **Hvor følsom er bedriftenes etterspørsel etter arbeidskraft for lønnsendringer?**

Hva med andre faktorer som driver oss?

**Ønske om respekt, status, god samvittighet etc
Noen slike faktorer kan analyseres i
standardmodellen**

**Verre med inkonsistente valg pga for eksempel
karaktersvakhet: kortsiktighet, avhengighet,
impulsivitet, gruppepress etc.**

**”Adferdsøkonomi” forsøker å utvikle mer
realistiske modeller for hvordan vi foretar våre
valg. Tas ikke opp i dette kurset, men les gjerne
kapitlet Behavioral Economics i B&W !**

Kostnader

Gjennomsnittskostnader vs marginalkostnader

Gjennomsnittskostnader (GK, engelsk: AC)
= Kostnader per enhet

Marginalkostnader (MK, engelsk: MK)
= Kostnaden ved å produsere en enhet mer

Er det lønnsomt å produsere?
Trenger gjennomsnittskostnader

Hvis ja – hvor mye?
Trenger marginalkostnader

Eksempler kommer på forelesningen

Se læreboka kapittel 3 !

Liten oversikt over temaene i kurset:

A. Produsentens valg (overskuddsmaksimering)

Virknings av endringer i pris og kostnader

B. Konsumentens valg

Virknings av endring i priser og inntekt

- **Valg mellom ulike produkter/tjenester**
- **Valg mellom arbeid og fritid**
- **Valg mellom konsum og sparing**

→ Bruke A og B til å utlede etterspørsels- og tilbudskurver.

→ Analysere samspillet mellom tilbud og etterspørsel i et marked

Ulike markedsformer

Pristakeradferd: Mange små kjøpere og selgere
Ingen enkelt påvirker markedsprisen

Jordbær på torget, verdipapirmarkeder

Monopolmakt: en eller få selgere
Selger setter pris: Sammenheng mellom pris og salg

Flytoget, Gillette, ny teknologi, nye medisiner
-nære substitutter?
-monopolmakt bare for en periode?
-prissamarbeid?

SAS og Norwegian: Er to konkurrenter nok?

Hva skal vi lære?

Mest om:

Marked med ”fullkommen konkurranse”

Forstå tilbuds- og etterspørselskurver

Analysere endringer i forhold som påvirker tilbud eller etterspørsel,

Spesielt: offentlige inngrep

Vurdere virkningene av endringene

Markeder med imperfekt konkurranse:

Monopolmakt og prisdiskriminering

**Svært lite om samspillet mellom markeder
(Kommer på ECON3610)**

Beskrivende vs vurderende analyse (deskriptiv vs normativ)

Beskrivende analyse: Hva skjer hvis...?

Vil skatteinntektene øke hvis vi setter ned skattesatsene?

Vil et svakere oppsigelsesvern gi flere jobber?

Hvorfor øker leieprisen på bolig nå?

Hvilke effekter vil lavere alkoholavgifter ha?

Hvem tjener på at snekkere jobber svart – kjøperne av snekkertjenester eller snekkerne?

Normativ analyse: Er det bra å .....?

Bør vi senke skattene?

Bør vi ha svakere oppsigelsesvern?

Bør det offentlige gripe inn i boligmarkedet?

Bør vi fjerne alkoholavgiftene?